Kırıkkale Üniversitesi
Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Dergisi (KÜED)
Haziran 2023, 3(1), 64-86
ISSN: 2792-0593
Araştırma Makalesi

Kırıkkale University
Kırıkkale University Journal of Education (KUJE)
June 2023, 3(1), 64-86

Research Article

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ VE OKULA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ[1]

Semiha ATALAY GÖV[2], Kürşat ÖĞÜLMÜŞ[3]

Öz

ÖÖG olan bireylerin akademik alanda yaşadıkları güçlükler okul başarısını ve motivasyonunu etkilediği gibi bireyin psikolojik sağlamlığını da büyük ölçüde etkilemektedir. Bu araştırmanın temel amacı, özel öğrenme güçlüğü olan çocukların psikolojik sağlamlık ve okula yönelik tutumlarını belirlemek ve ÖÖG olan çocuklarda psikolojik sağlamlığın okula yönelik tutumu nasıl etkilediğini incelemektedir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu Kayseri ilinde ilkokul, ortaokul ve lise kademesinde öğrenimine devam eden 392 ÖÖG tanılı öğrenci oluşturmaktadır. Veriler, Kişisel Bilgi Formu, Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28) ve Okul Tutum Değerlendirme Ölçeği ile toplanmıştır. Toplanan veriler korelasyon analizi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), t-testi ve doğrusal regresyon analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda özel öğrenme güçlüğüne sahip çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ve okula yönelik tutum düzeyleri çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmiştir. Erkek katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeyi kızlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bireylerin anne ve babalarının aynı evi paylaşması, psikolojik sağlamlıkları üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Katılımcıların okul tutum değerlendirme puanları erkeklerde kızlara oranla daha yüksektir. ÖÖG olan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyi, okul tutum değerlendirme düzeyleri üzerinde pozitif yönde ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Psikolojik sağlamlık düzeyi okul tutum değerlendirme düzeyini anlamlı bir biçimde yordamaktadır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, ÖÖG olan çocukların psikolojik sağlamlıkları düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre, psikolojik sağlamlığın geliştirilmesine yönelik erken müdahale çalışmalarının planlanıp, uygulamaya konulmasının ÖÖG olan bireylerin psikolojik sağlamlığının güçlendirilmesine olumlu yönde katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Psikolojik sağlamlıklarının artmasının bu çocukların okula yönelik daha olumlu tutumlar geliştirmesine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: Özel öğrenme güçlüğü, psikolojik sağlamlık, okula yönelik tutum.

Evaluation of the Psychological Resilience Levels and School Attitudes of Children with Specific Learning Disabilities

Abstract

The difficulties experienced by individuals with SLD in the academic field affect school success and motivation as well as the psychological resilience of the individual to a great extent. The main purpose of this study is to determine the psychological resilience and attitudes towards school of children with specific learning difficulties and to examine how psychological resilience affects attitudes towards

[1] Bu çalışma "Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Psikolojik Sağlamlık ve Sosyal Uyum Beceri Düzeylerinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden oluşturulmuştur.

[2]**Sorumlu Yazar:** Psikolojik Danışman, Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Türkiye, semiha-atalay@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6066-5838

[3] Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, kursatogulmus@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7551-6894

school in children with SLD. Relational screening model was used in the study. The study group consists of 392 students diagnosed with SLD who continue their education at primary, secondary and high school levels in Kayseri province. The data were collected with Personal Information Form, Child and Youth Psychological Resilience Scale (CGPSS-28) and School Attitude Evaluation Scale. The collected data were analysed by correlation analysis, one-way analysis of variance (ANOVA), t-test and linear regression analysis. As a result of the study, psychological resilience levels and attitudes towards school of children with specific learning disabilities were analysed in terms of various demographic variables. It was determined that the psychological resilience level of male participants was higher than that of female participants. The fact that individuals' mothers and fathers share the same house has a positive effect on their psychological resilience. School attitude evaluation scores of the participants were higher in boys than in girls. Psychological resilience level of individuals with SLD has a positive and significant effect on school attitude evaluation levels. Psychological resilience level significantly predicts school attitude evaluation level. The results obtained from the study showed that children with SLD have low psychological resilience. According to this result, it is thought that planning and implementing early intervention studies for the development of psychological resilience can contribute positively to the strengthening of the psychological resilience of individuals with SLD. It is thought that increasing their psychological resilience will also contribute to the development of more positive attitudes towards school.

Keywords: Special learning disability, Psychological resilience, Attitude towards school

Giriş

Bilgiyi algılama, sınıflandırma, saklama ve geri çağırma süreci olarak tanımlanan (Akkuş-Özdemir, 2018) öğrenme, yaşamın ilk anlarından itibaren başlamakta ve yaşamın sonuna kadar sürmektedir. Öğrenmede her birey farklı performans ortaya koyabilmekte ve her bireyde farklı bir hızda gerçekleşebilmektedir. Öğrenme süreci bazı bireyler için sorunsuz yürütülürken bazı bireyler için problemli bir süreç haline gelebilmektedir. Bu gruplardan birisi özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG) olan çocuklardır. ÖÖG olan çocuklar normal bir gelişime ve zekaya sahip olmalarına rağmen öğrenmeyle ilgili çeşitli problemler yaşayabilmektedir (Melekoğlu ve Yıldız, 2021). Bu problemlerin genelde bilgi işlenmedeki aksaklıklardan kaynaklandığı belirtilmektedir (Anğay, 2016). Yaşanan aksaklıklar konuşma, dinleme, okuma, yazma, odaklanma veya matematik gibi alanlarda güçlüklere yol açmaktadır. DSM-5'e göre ÖÖG belirtileri yavaş veya yanlış sözcük okuma, okuduğunu anlamada, harfi söylemede ya da yazmada zorlanma, yazım yanlışları ile yazıyı düzenleme, sayıları algılama, hesaplama güçlükleri ve akıl yürütmede zorluk olarak sıralanmaktadır ve Özgül Öğrenme Güçlüğü başlığı altında okuma güçlüğü, yazma güçlüğü ve matematik güçlüğü şeklinde sınıflandırılmaktadır (APA, 2013). Okuma güçlüğü; sözcüğü doğru okuma, sözcük okuma süresi ve akıcılığı, kelime ve seslerin karıştırılması, harflerin ters açıdan algılanmasını içerir. Yazma güçlüğü, kelimeleri ya da harfleri söylemede, dilbilgisi ve noktalama işaretlerinin kullanımında, anlatım düzeni ve ifade etmede yaşanan problemleri kapsamaktadır. Matematik güçlüğü ise; matematiksel akıl yürütme, aritmetik becerileri edinme, sayısal bilgileri işleme, doğru ve akıcı hesaplama yapmada yaşanan güçlükler olarak belirtilmiştir (MEB, 2021). ÖÖG erkeklerde kızlara oranla daha sık görülmektedir (Demir, 2005). ÖÖG tanılanmaz ve uygun eğitim verilmezse, düşük akademik başarı, aile ve öğretmenleri ile iletişim sorunları, özgüven eksikliği ve okul terki gibi olumsuz durumlara neden olabileceği ifade edilmektedir (Erden vd.,2002). ÖÖG olan çocukların karşılaştığı bu olumsuz durumlar eğitsel performanslarının düşmesine neden olmaktadır. Düşük bir eğitsel performans ise okula yönelik tutumu ve psikolojik sağlamlığı olumsuz olarak etkilemektedir (MEB, 2000). Bu

sebeple ÖÖG olan çocukların okula yönelik tutumlarının ve psikolojik sağlamlıklarının araştırılmasına yoğun bir şekilde gereksinim duyulmaktadır.

Psikolojik Sağlamlık

Psikolojik sağlamlık kavramı yaşamda karşılaşılan güçlükler ve zorlu hayat koşullarına rağmen esnek ve dayanıklı kalabilme, travmatik yaşam deneyimlerine uyum sağlayabilme ve motivasyonla yaşama umudunu devam ettirebilme durumudur (Arslan, 2015c). ÖÖG olan bireylerin akademik alanda yaşadıkları güçlükler okul başarısını ve motivasyonunu etkilediği gibi bireyin psikolojik sağlamlığını da büyük ölçüde etkilemektedir. ÖÖG yaşayan çocukların en belirgin özelliği akademik başarısızlıktır (Özen, 2015). Akademik başarısızlık nedeniyle normal gelişim gösteren akranları ile kendini karşılaştıran bireylerde yetersizlik hissi ve özgüven düşüklüğü oluşabilmektedir (Anğay, 2016). Psikolojik sağlamlığa ilişkin çeşitli risk faktörleri bulunmaktadır. Bunlar kişinin bireysel özellikleri, aile ve çevresinden kaynaklanan faktörler veya bu faktörlerin etkileşiminden oluşan durumları içerir (Gizir, 2007). Erken doğum, cinsiyet, kronik hastalıklar, zor kişilik, düşük özgüven, güvensiz bağlanma, bilişsel zedelenmeler, sosyal beceri yetersizliği ve davranışsal bozukluk bireysel risk faktörleri; küçük yaşta ebeveyn olma, yetersiz ebeveynlik, ebeveyn ölümü, boşanması veya tek ebeveyn ile yaşamak, ebeveyn ile çocuk arasındaki uyuşmazlıklar, çocuğun fiziksel, duygusal ve cinsel istismarı, ebeveynlerin madde kullanması, ebeveyn işsizliği ailesel risk faktörleri; yoksulluk ve ekonomik zorluklar, toplumsal şiddet, bir arkadaşın ya da yakının kaybı, doğal afet ve savaş gibi toplumsal travmalar, okul ortamındaki travmatik olaylar, evsizlik, çocuğun duygusal, fiziksel ve cinsel istismarı, kırsal alanda yaşamak, akademik başarısızlık sosyal ve çevresel risk faktörleri arasında yer almaktadır (Demircioğlu ve Yoldaş, 2019). Bahsedilen bu risk faktörleri incelendiğinde ÖÖG tanısı bireysel risk faktörleri arasında yer aldığı söylenebilir. Risk faktörlerinin bireyin hayatında yer alması durumunda psikolojik sağlamlık düzeyinin düşmesi beklenmektedir (Öz ve Bahadır-Yılmaz, 2009). Bu sebeple ÖÖG olan bireylerin psikolojik sağlamlıklarının düşük olacağı ön görülmektedir.

Okula Yönelik Tutum

Tutum, bireylerin davranışlarını ve çevreyi algılamasını belirleyen özelliklerden birisidir. Bireylerin okula karşı olan duygu ve düşünceleri, akademik hayatlarında olumlu ve olumsuz etkilere sebep olabilmektedir (Sarı ve Cenkseven, 2008). Okula yönelik duygu ve düşünceler birey üzerinde önemli etkiler bırakmaktadır (Alıcı, 2013). Bireyin okula ilişkin tutumları başarılarını etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır (Erkman vd., 2010). Okula yönelik olumsuz duyguları olan bir öğrencinin akademik başarısı ile okula yönelik olumlu tutumu olan, okulunu seven bir öğrencinin okul içerisindeki akademik başarısı ve performansı birbirinden farklı olmaktadır (Alıcı, 2013). ÖÖG genellikle ilkokulun ilk yıllarından itibaren fark edilen bir özel gereksinim grubudur (Tanrıverdi, 2023). ÖÖG olan çocuklar akademik başarı düzeylerinin düşük olması nedeniyle okulun çok zor olduğunu düşünmektedirler (Rakap ve Kalkan, 2017). Dersi dinleme, takip etme, konuşmayı başlatma ve sürdürme sorunları yaşamaktadırlar. Yaşanılan bu sorunlar çocuğun okula uyum sürecini de olumsuz olarak etkilemektedir (Şengün 2021). ÖÖG olan bireyler öğrenme süreçlerini etkileyen becerilerde olduğu gibi diğer alanlarda da sorunlar yaşayabilmektedir. ÖÖG olan çocuklarda birtakım sosyal zorluklar görülmektedir (Wong, 2004). Akranları tarafından dışlanma, reddedilme, sosyal olarak kabul görmeme, arkadaş gruplarına dâhil olamama gibi sorunlar bu zorluklara örnek olarak verilebilir. Yaşanan bu sosyal zorluklar bireylerin okula yönelik tutumlarını ve aidiyet duygusu geliştirmelerini etkilemektedir (Wong vd., 2008). ÖÖG

olan çocukların okula yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerin bilinmesi bu süreçte verilecek olan desteklerin şekillenmesinde kritik bir role sahiptir. Araştırmalar ÖÖG olan çocukların akademik olarak yaşadıkları sorunların yanı sıra sosyal ve duygusal olarak da birçok sorun yaşadığını ortaya koymaktadır ve çocukların bu alanlarda da desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Değirmenci, 2022). Yapılan bir çalışma, ÖÖG olan çocukların akranlarından sosyal destek alması, akran zorbalığı ve düşük sosyal kabul gibi olumsuz durumların azaltılmasında önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Okullarda sosyal desteğin artırılması ve akran kabulünü destekleyen müdahale programlarına yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir (Rose vd., 2015).

ÖÖG olan çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin ve okula yönelik tutumlarının belirlenmesi ve bu değişkenler arasındaki ilişkinin araştırılması bu çocukların ileride yaşayabilecekleri problemlere karşı müdahale programlarının oluşturulmasına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca ileride yaşanması olası problemlerin önlenmesinde aile ve öğretmenlere önemli bilgiler sunacaktır. Bu anlamda yapılan bu araştırmada, ÖÖG tanısı olan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin ve okula yönelik tutumlarının belirlenmesi, cinsiyet, yaş, akademik başarı ve sosyo-ekonomik düzey (SED) gibi demografik değişkenlere göre ne düzeyde farklılaştığının incelenmesi ve bu değişkenlerin birbiri ile ilişkili olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada şu sorulara yanıt aranacaktır:

1. ÖÖG olan çocukların psikolojik sağlamlıkları ne düzeydedir?
2. ÖÖG olan çocuklarda psikolojik sağlamlık düzeyi cinsiyete göre anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
3. ÖÖG olan çocuklarda psikolojik sağlamlık düzeyi akademik başarıya göre anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
4. ÖÖG olan çocuklarda psikolojik sağlamlık düzeyi SED'e göre anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
5. ÖÖG olan çocukların okula yönelik tutumları ne düzeydedir?
6. ÖÖG olan çocukların okula yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
7. ÖÖG olan çocukların okula yönelik tutumları akademik başarıya göre anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
8. ÖÖG olan çocukların okula yönelik tutumları SED'e göre anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
9. ÖÖG olan çocuklarda psikolojik sağlamlık, sosyal uyum beceri düzeyini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama araştırmaları en az iki değişken arasındaki ilişkinin düzeyi, yönü ve birlikte nasıl bir değişim gösterdiği hakkında bilgi vermektedir (Karasar, 2014). Araştırma Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu verilen 18.11.2021 tarihli ve 11 numaralı izin doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Ayrıca veriler katılımcıların ailelerinden yazılı izin alınarak toplanmıştır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın katılımcıları Kayseri ilinde ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde öğrenimine devam eden ve ÖÖG tanısı almış 7-16 yaş arasındaki bireylerden oluşmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemi ile toplam 392 katılımcıya ulaşılmıştır. Tablo 1'de katılımcılara ilişkin bazı tanımlayıcı bilgiler ve grup içerisindeki dağılımlar gösterilmektedir.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Grup İçerisindeki Dağılımları

Demografik Nitelik	n	%
Cinsiyet		
Erkek	222	56,6
Kız	170	43,4
Yaş		
7-10	106	27,0
11-14	242	61,8
15-16	44	11,2
Akademik Başarı		
Zayıf	40	10,2
Ortalamanın Altı	154	39,3
Ortalama	172	43,9
Ortalamanın Üstü	26	6,6
ÖÖG Haricinde Ek Tanı		
DEHB	34	58,6
Dil ve Konuşma Güçlüğü	18	31,0
Bedensel Yetersizlik	4	6,9
Özel Yetenek	2	3,4
Anne ve Baba Birlikte Aynı Evi Paylaşması		
Evet	356	90,8
Hayır	36	9,2
SED		
Alt	66	16,8
Orta	182	46,4
Üst	144	36,7

Tablo 1.'de görüldüğü üzere araştırma grubunu 222 (%56,6) erkek, 170 (%43,4) kız olmak üzere 392 birey oluşturmaktadır. Katılımcıların 106'sı (27,0) 7-10, 242'si (61,8) 11-14, 44'ü (11,2) 15-16 yaş aralığında yer almaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların yaş ortalaması 11,940±2,185 (Min=7; Maks=16) olarak bulunmuştur. Bireyler akademik başarılarına göre 40'ı (%10,2) zayıf, 154'ü (%39,3) ortalamanın altı, 172'si (%43,9) ortalama, 26'sı (%6,6) ortalamanın üstü olarak dağılmaktadır. Katılımcılardan 58'i (%14,8) ÖÖG haricinde ek bir tanıya sahiptir. ÖÖG haricinde bulunan ek tanıların ise 34'ü (%58,6) DEHB, 18'i (%31,0) Dil ve Konuşma Güçlüğü, 4'ü (%6,9) Bedensel Yetersizlik, 2'si (%3,4) Özel Yetenekli bireyler oluşturmaktadır. Katılımcıların 356'sının (%90,8) anne ve babaları birlikte aynı evi

paylaşmaktadır, 34'ünün (%94,4) anne ve babası boşanmıştır ve 2'sinin (%5,6) anne veya babası vefat etmiştir. Ayrıca katılımcıların SED'lerine göre 66'sı (%16,8) alt, 182'si (%46,4) orta, 144'ü (%36,7) üst SED'e sahiptir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcılara ilişkin demografik bilgilerin toplanması amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Form 10 sorudan oluşmaktadır. 8 çoktan seçmeli soru 2 açık uçlu soru bulunmaktadır. Bu form ile katılımcıların yaş, cinsiyet, akademik başarı, ÖÖG haricinde bir ek tanısının olup olmadığı, anne-babasının aynı evi paylaşıp paylaşmadığı ve sosyoekonomik durumu gibi bilgileri toplanmıştır.

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-28)

Bu ölçek, ergen ve çocukların psikolojik sağlamlıklarının ölçülmesinde kullanılmaktadır. 28 maddeden oluşan bu ölçek, üç alt testten ve sekiz alt boyuttan oluşmaktadır (Liebenberg vd., 2012). Ölçeğin "Beni tamamen tanımlıyor (5)" ile "Hiç tanımlamıyor (1)" arasında sıralanan beşli likert yapısı bulunmaktadır. Ölçekten alınan puan, psikolojik sağlamlık düzeyini temsil etmektedir.

Ölçek Arslan (2015a) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Uyarlama çalışmasına ortaokul ve lise kademesinden toplam yaşları 12 ile 18 arasında değişen 422 lise öğrencisi katılmıştır. Analiz sonuçları, ölçeğin üç faktörlük yapısının iyi uyum değerleri ürettiğini göstermiştir. Uyarlanmış testin standartlaştırılmış regresyon değerleri .37 ile .74 arasında değişmektedir. Toplam iç tutarlılık katsayısı ise .92'dir. Madde toplam korelasyon değerleri ise .43 ile .65 arasında değişmektedir. Alt ölçeklere ilişkin iç tutarlılık katsayıları ise .80 ile .82 arasında değişmektedir. Analiz sonuçları, ölçeğin ergenlerin psikolojik sağlamlığını değerlendirmek için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Okul Tutum Değerlendirme Ölçeği

McCoah (2002) tarafından geliştirilen Okul Tutum Değerlendirme Ölçeği lise ve ortaokul öğrencilerinin okula yönelik tutumlarını ölçmede kullanılmaktadır. Yedili likert yapıya sahip olan ölçek 35 maddeden oluşmaktadır. Yedili likert yapı "hiç katılmıyorum (1)" ile "tamamen katılıyorum (7)" arasında yapılandırılmıştır. Ölçeğin faktörleri başlıca okula yönelik tutum, öğretmenlere yönelik tutum, amaç varlığı, motivasyon/öz düzenleme ve akademik benlik algısıdır.

Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Balkıs ve Arslan (2016) tarafından yapılmıştır. Çalışmaya toplam 751 (334 erkek, 417 kız) öğrenci katılmıştır. Okul tutum değerlendirme ölçeğinin iç tutarlılık güvenirliğinin .75 ile 91 arasında olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin madde toplam korelasyonları .39 ile .81 arasında yer aldığı belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri SPSS 22.0 programı ile gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen her analiz sonrasında ulaşılan sonuçlara ilişkin bulguların açıklaması yapılmıştır. Anlamlılık düzeyinin 0.05 olarak alındığı çalışmada, tüm değişkenler için betimsel istatistikler hesaplanmıştır. İlk olarak araştırmada kullanılan ölçek puanlarının normal dağılıma uygunluğu incelenmiştir. Araştırmada incelenen değişkenlerin normal dağılıp dağılmadıkları Kurtosis (Basıklık) ve Skewness (Çarpıklık) değerleri aracılığıyla test edilmiştir. Tablo 4.'de

görüldüğü üzere araştırmadaki değişkenlerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiş bu sebeple verilerin analizi parametrik yöntemler aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada incelenen değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı ve Doğrusal Regresyon aracılığıyla analiz edilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine göre ölçek düzeylerindeki farklılaşmanın incelenmesinde ANOVA ve t-testi kullanılmıştır. Değişkenler arasında anlamlı bir farklılığın bulunması durumunda farklılığın kaynağı post hoc (Tukey) kullanılarak incelenmiştir. Çalışmadaki gruplara ait sonuçlar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesinde etki büyüklüğüne bakılmıştır. Etki büyüklüğü belirlerken Eta kare(η2) ve Cohen(d) katsayılarına bakılmıştır.

Bulgular

Katılımcıların psikolojik sağlamlığına ilişkin; aritmetik ortalama, standart sapma ve minimum-maksimum değerleri aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 2

Psikolojik Sağlamlık Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	Ort	Ss	Min.	Maks.	Alpha
Psikolojik Sağlamlık	392	86,551	21,052	39,000	133,000	0,902
Bireysel Kaynaklar	392	30,163	9,247	15,000	53,000	0,894
Aile ile İlişkiler	392	24,378	5,485	9,000	35,000	0,826
Bağlamsal Kaynaklar	392	32,010	7,987	15,000	50,000	0,871

Katılımcıların psikolojik sağlamlık Puan ortalaması 86,551±21,052 (Min=39; Maks=133), Bireysel Kaynaklar ortalaması 30,163±9,247 (Min=15; Maks=53), Aile ile İlişkiler ortalaması 24,378±5,485 (Min=9; Maks=35), Bağlamsal Kaynaklar" ortalaması 32,010±7,987 (Min=15; Maks=50) olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılaşma durumununa ilişkin analiz sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3

Psikolojik Sağlamlık Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Farklılaşma Düzeyi

Demografik Özellikler	n	Psikolojik Sağlamlık	Bireysel Kaynaklar	Aile ile İlişkiler	Bağlamsal Kaynaklar
Cinsiyet		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
Erkek	222	90,333±21,507	31,757±9,556	25,126±5,526	33,451±8,207
Kız	170	81,612±19,421	28,082±8,410	23,400±5,290	30,129±7,294
t=		4,148	3,972	3,122	4,165
p=		**0,000**	**0,000**	**0,002**	**0,000**
Akademik Başarı					
Zayıf[1]	40	82,800±19,180	28,350±7,430	23,300±5,576	31,150±7,451
Ortalamanın Altı[2]	154	83,299±19,482	28,844±8,679	23,844±5,167	30,610±7,586
Ortalama[3]	172	89,279±21,371	31,128±9,093	24,872±5,621	33,279±8,180
Ortalamanın Üstü[4]	26	93,539±26,858	34,385±13,556	25,923±5,899	33,231±8,673
F=		3,638	4,082	2,173	3,445
p=		**0,013**	**0,007**	0,091	**0,017**
PostHoc=		4>1, 3>2, 4>2 (p<0.05)	4>1, 3>2, 4>2 (p<0.05)		3>2 (p<0.05)
ÖÖG Haricinde Ek Tanı					
Hayır	334	86,844±21,294	30,317±9,348	24,264±5,523	32,264±8,012
Evet	58	84,862±19,688	29,276±8,665	25,035±5,261	30,552±7,744
t=		0,661	0,791	-0,988	1,509
p=		0,509	0,429	0,324	0,132
Anne ve Baba Birlikte Aynı Evi Paylaşması					
Evet	356	87,843±20,741	30,590±9,112	24,792±5,345	32,461±7,855
Hayır	36	73,778±20,079	25,944±9,636	20,278±5,224	27,556±8,016
t=		3,888	2,900	4,839	3,564
p=		**0,000**	**0,004**	**0,000**	**0,000**
SED					
Alt[1]	66	82,727±20,560	30,182±9,237	22,273±5,604	30,273±7,893
Orta[2]	182	85,637±21,011	29,615±9,065	24,220±5,584	31,802±7,938
Üst[3]	144	89,458±21,085	30,847±9,494	25,542±5,009	33,069±7,985
F=		2,656	0,712	8,491	2,918
p=		0,072	0,491	**0,000**	0,055
PostHoc=				2>1, 3>1, 3>2 (p<0.05)	

F: Anova Testi; t: Bağımsız Gruplar T-Testi; PostHoc:Tukey, LSD

Tablo 3'te de görüldüğü üzere katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Bu fark erkek katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeylerinin (x=90,333), kızların psikolojik sağlamlık düzeylerinden (x=81,612) yüksek olduğunu belirtmektedir (t=4,148; p=0<0.05;-d=0,423; η2=0,042). Erkek katılımcıların bireysel kaynaklar puanları (x=31,757), kızların bireysel kaynaklar puanlarından (x=28,082) yüksektir (t=3,972; p=0<0.05;-d=0,405; η2=0,039). Erkek katılımcıların aile ile ilişkiler puanları (x=25,126), kızların aile ile ilişkiler puanlarından (x=23,400) yüksek olduğu görülmüştür (t=3,122; p=0.002<0.05;-d=0,318; η2=0,024). Erkek katılımcıların bağlamsal kaynaklar alt boyutundan elde ettiği puanların (x=33,451), kızların bağlamsal kaynaklar puanlarından (x=30,129) yüksek olduğunu belirtmektedir (t=4,165; p=0<0.05;-d=0,424; η2=0,043).

Katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeyleri akademik başarılarına göre anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir (F=3,638; p=0.013<0.05;-η2=0,027). Fark ortalamanın üstü başarıya sahip olanların lehine anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Ortalama akademik başarıya sahip katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeyleri ise ortalamanın altı başarıya sahip olanların psikolojik sağlamlık düzeylerinden yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Katılımcıların bireysel kaynaklar puanları akademik başarılarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (F=4,082; p=0.007<0.05; η2=0,031). Katılımcıların bağlamsal kaynaklar puanları akademik başarılarına göre anlamlı farklılık göstermektedir (F=3,445; p=0.017<0.05; η2=0,026). Katılımcıların aile ile ilişkiler puanları ile akademik başarıları arasında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. ($p>0.05$). Katılımcıların psikolojik sağlamlık, bireysel kaynaklar, aile ile ilişkiler, bağlamsal kaynaklar puanları ÖÖG haricinde ek tanı durumuna göre anlamlı farklılık göstermemiştir ($p>0.05$).

Katılımcıların psikolojik sağlamlıkları anne ve babasının aynı evi paylaşma durumuna göre anlamlı olarak farklılık göstermiştir ($p<0.05$). Anne ve babası birlikte aynı evi paylaşan katılımcıların lehine anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Anne ve babası birlikte aynı evi paylaşan katılımcıların psikolojik sağlamlık puanları (x=87,843), anne ve babası aynı evi paylaşmayanların psikolojik sağlamlık puanlarından (x=73,778) yüksek olduğu belirlenmiştir (t=3,888; p=0<0.05; d=0,680; η2=0,037). Anne ve babası birlikte aynı evi paylaşanların bireysel kaynaklar puanları (x=30,590), anne ve babası aynı evi paylaşmayanların bireysel kaynaklar puanlarından (x=25,944) yüksek olduğu belirlenmiştir (t=2,900; p=0.004<0.05; d=0,507; η2=0,021).

Anne ve babası birlikte aynı evi paylaşanların aile ile ilişkiler puanları (x=24,792), anne ve babası aynı evi paylaşmayanların aile ile ilişkiler puanlarından (x=20,278) yüksek olduğu belirlenmiştir (t=4,839; p=0<0.05; d=0,846; η2=0,057). Anne ve babası birlikte aynı evi paylaşanların bağlamsal kaynaklar puanları (x=32,461), anne ve babası aynı evi paylaşmayanların bağlamsal kaynaklar puanlarından (x=27,556) yüksek olduğu belirlenmiştir (t=3,564; p=0<0.05; d=0,623; η2=0,032). Katılımcıların aile ile ilişkiler puanları SED'e göre anlamlı farklılık olarak farklılaşmaktadır (F=8,491; p=0<0.05; η2=0,042). Katılımcıların psikolojik sağlamlık, bireysel kaynaklar, bağlamsal kaynaklar puanları SED'e göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir. ($p>0.05$).

Tablo 4

Okul Tutum Değerlendirme Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	Ort	Ss	Min.	Maks.	Alpha
Okul Tutum Değerlendirme	392	105,689	33,996	53,000	187,000	0,961
Motivasyon/Öz Düzenleme	392	27,536	12,147	11,000	61,000	0,922
Okula Yönelik Tutum	392	20,638	7,752	5,000	35,000	0,918
Amaç Varlığı	392	23,995	6,767	6,000	35,000	0,860
Öğretmenlere Yönelik Tutum	392	20,138	8,267	5,000	35,000	0,921
Akademik Benlik Algısı	392	16,276	6,061	6,000	35,000	0,813

Katılımcıların "okul tutum değerlendirme" ortalaması 105,689±33,996 (Min=53; Maks=187), "motivasyon/öz düzenleme" ortalaması 27,536±12,147 (Min=11; Maks=61), "okula yönelik tutum" ortalaması 20,638±7,752 (Min=5; Maks=35), "amaç varlığı" ortalaması 23,995±6,767 (Min=6; Maks=35), "öğretmenlere yönelik tutum" ortalaması 20,138±8,267 (Min=5; Maks=35), "akademik benlik algısı" ortalaması 16,276±6,061 (Min=6; Maks=35) olarak belirlenmiştir.

Okul tutum değerlendirme puanlarının tanımlayıcı özelliklere göre ne düzeyde farklılık gösterdiğine ilişkin analiz sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 5

Okul Tutum Değerlendirme Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılması

Demografik Özellikler	n	Okul Tutum Değerlendirme	Motivasyon/ Öz Düzenleme	Okula Yönelik Tutum	Amaç Varlığı	Öğretmenlere Yönelik Tutum	Akademik Benlik Algısı
Cinsiyet		Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS	Ort ± SS
Erkek	222	111,568±35,218	28,360±12,312	22,153±8,195	24,811±6,731	21,820±8,731	17,414±6,579
Kız	170	98,012±30,778	26,459±11,879	18,659±6,652	22,929±6,684	17,941±7,061	14,788±4,945
t=		3,986	1,539	4,532	2,751	4,727	4,348
p=		**0,000**	0,125	**0,000**	**0,006**	**0,000**	**0,000**
Akademik Başarı							
Zayıf[1]	40	100,400±29,633	25,600±10,119	20,050±7,487	22,550±6,947	19,900±8,700	14,850±3,807
Ortalamanın Altı[2]	154	103,896±34,447	27,039±11,100	20,455±7,440	23,286±7,432	19,688±8,056	16,325±6,068
Ortalama[3]	172	106,861±33,168	27,407±12,547	20,779±8,028	24,791±6,183	20,547±8,349	16,209±6,087
Ortalamanın Üstü[4]	26	116,692±41,456	34,308±16,181	21,692±8,404	25,154±5,409	20,462±8,622	18,615±8,005
F=		1,446	3,177	0,283	2,240	0,315	2,056
p=		0,229	**0,024**	0,838	0,083	0,815	0,106
PostHoc=			4>1, 4>2, 4>3 (p<0.05)				
SED							
Alt[1]	66	102,061±34,868	26,515±12,411	20,242±7,642	22,121±7,416	20,091±8,534	16,212±6,688
Orta[2]	182	105,857±34,846	28,670±12,740	20,066±7,418	23,550±6,682	20,176±8,212	16,407±6,037
Üst[3]	144	107,139±32,591	26,569±11,178	21,542±8,173	25,417±6,309	20,111±8,271	16,139±5,826
F=		0,508	1,486	1,565	6,267	0,004	0,082
p=		0,602	0,228	0,210	**0,002**	0,996	0,921
PostHoc=					3>1, 3>2 (p<0.05)		

F: ANOVA; t: t-testi; PostHoc: Tukey, LSD

Katılımcıların okul tutum değerlendirme puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Erkek katılımcıların okula yönelik tutum puanları ($x=22,153$), kızların okula yönelik tutum puanlarından ($x=18,659$) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=4,532$; $p=0<0.05$; $d=0,462$; $\eta2=0,050$). Erkek olanların amaç varlığı puanları ($x=24,811$), kız olanların amaç varlığı puanlarından ($x=22,929$) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=2,751$; $p=0.006<0.05$; $d=0,280$; $\eta2=0,019$). Erkek katılımcıların öğretmenlere yönelik tutum puanları ($x=21,820$), kız olanların öğretmenlere yönelik tutum puanlarından ($x=17,941$) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=4,727$; $p=0<0.05$; $d=0,482$; $\eta2=0,054$). Erkek katılımcıların akademik benlik algısı puanları ($x=17,414$), kızların akademik benlik algısı puanlarından ($x=14,788$) anlamlı olarak daha yüksektir ($t=4,348$; $p=0<0.05$; $d=0,443$; $\eta2=0,046$). Katılımcıların motivasyon/öz düzenleme puanları ise cinsiyet değişkeni açısından anlamlı biçimde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$).

Katılımcıların motivasyon/öz düzenleme puanları akademik başarılarına göre anlamlı olarak farklılık göstermektedir ($F=3,177$; $p=0.024<0.05$; $\eta2=0,024$). Ortalamanın üstü akademik başarıya sahip olanların motivasyon/öz düzenleme puanları, zayıf olanların motivasyon/öz düzenleme puanlarından yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Ortalamanın üstü akademik başarıya sahip olanların motivasyon/öz düzenleme puanları ortalamanın altı olanların motivasyon/öz düzenleme puanlarından yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Ortalamanın üstü akademik başarıya sahip olanların motivasyon/öz düzenleme puanları ortalama akademik başarıya sahip olanların motivasyon/öz düzenleme puanlarından yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

Katılımcıların okul tutum değerlendirme puanları, okula yönelik tutum, öğretmenlere yönelik tutum, amaç varlığı ve akademik benlik algısı puanları akademik başarıya göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0.05$). Katılımcıların amaç varlığı puanları, ailenin SED'ine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($F=6,267$; $p=0.002<0.05$; $\eta2=0,031$). Katılımcıların okul tutum değerlendirme, okula yönelik tutum, motivasyon/öz düzenleme, öğretmenlere yönelik tutum ve akademik benlik algısı puanları SED'e göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). Katılımcıların psikolojik sağlamlık ve okul tutum değerlendirme düzeyini belirleyen boyutlar arasındaki ilişkiler Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6

Psikolojik Sağlamlık ve Okul Tutum Değerlendirme Puanları Arasında Korelasyon Analizi

		Psikolojik Sağlamlık	Bireysel Kaynaklar	Aile ile İlişkiler	Bağlamsal Kaynaklar	Okul Tutum Değerlendirme	Motivasyon/ Öz Düzenleme	Okula Yönelik Tutum	Amaç Varlığı	Öğretmenlere Yönelik Tutum	Akademik Benlik Algısı
Psikolojik Sağlamlık	r	1,000									
Bireysel Kaynaklar	r	0,944**	1,000								
Aile ile İlişkiler	r	0,886**	0,761**	1,000							
Bağlamsal Kaynaklar	r	0,934**	0,808**	0,769**	1,000						
Okul Tutum Değerlendirme	r	0,750**	0,719**	0,608**	0,726**	1,000					
Motivasyon/Öz Düzenleme	r	0,686**	0,698**	0,531**	0,637**	0,911**	1,000				
Okula Yönelik Tutum	r	0,708**	0,662**	0,605**	0,685**	0,907**	0,727**	1,000			
Amaç Varlığı	r	0,468**	0,370**	0,378**	0,545**	0,727**	0,596**	0,595**	1,000		
Öğretmenlere Yönelik Tutum	r	0,691**	0,674**	0,573**	0,648**	0,875**	0,716**	0,843**	0,453**	1,000	
Akademik Benlik Algısı	r	0,655**	0,657**	0,521**	0,607**	0,860**	0,769**	0,751**	0,501**	0,754**	1,000

****p<0.01, *p<0.05**

Psikolojik sağlamlık, bireysel kaynaklar, aile ile ilişkiler, motivasyo/öz düzenleme, bağlamsal kaynaklar, okul tutum değerlendirme, okula yönelik tutum, amaç varlığı, öğretmenlere yönelik tutum ve akademik benlik algısı puanları arasında korelasyon analizleri incelendiğinde; bireysel kaynaklar ile psikolojik sağlamlık, bağlamsal kaynaklar ile psikolojik sağlamlık, bağlamsal kaynaklar ile bireysel kaynaklar, motivasyon/öz düzenleme ile okul tutum değerlendirme, okula yönelik tutum ile okul tutum değerlendirme arasında pozitif çok yüksek; aile ile ilişkiler ile psikolojik sağlamlık, aile ile ilişkiler ile bireysel kaynaklar, bağlamsal kaynaklar ile aile ile ilişkiler, okul tutum değerlendirme ile psikolojik sağlamlık, okul tutum değerlendirme ile bireysel kaynaklar, okul tutum değerlendirme ile bağlamsal kaynaklar, okula yönelik tutum ile psikolojik sağlamlık, okula yönelik tutum ile motivasyon/öz düzenleme, amaç varlığı ile okul tutum değerlendirme, öğretmenlere yönelik tutum ile okul tutum değerlendirme, öğretmenlere yönelik tutum ile motivasyon/öz düzenleme, öğretmenlere yönelik tutum ile okula yönelik tutum, akademik benlik algısı ile okul tutum değerlendirme, akademik benlik algısı ile motivasyon/öz düzenleme, akademik benlik algısı ile okula yönelik tutum, akademik benlik algısı ile öğretmenlere yönelik tutum arasında pozitif yüksek; okul tutum değerlendirme ile aile ile ilişkiler, motivasyon/öz düzenleme ile psikolojik sağlamlık, motivasyon/öz düzenleme ile bireysel kaynaklar, motivasyon/öz düzenleme ile aile ile ilişkiler, motivasyon/öz düzenleme ile bağlamsal kaynaklar, okula yönelik tutum ile bireysel kaynaklar, okula yönelik tutum ile aile ile ilişkiler, okula yönelik tutum ile bağlamsal kaynaklar, amaç varlığı ile bağlamsal kaynaklar, amaç varlığı ile motivasyon/öz düzenleme, amaç varlığı ile okula yönelik tutum, öğretmenlere yönelik tutum ile psikolojik sağlamlık, öğretmenlere yönelik tutum ile bireysel kaynaklar, öğretmenlere yönelik tutum ile aile ile ilişkiler, öğretmenlere yönelik tutum ile bağlamsal kaynaklar, akademik benlik algısı ile psikolojik sağlamlık, akademik benlik algısı ile bireysel kaynaklar, akademik benlik algısı ile aile ile ilişkiler, akademik benlik algısı ile bağlamsal kaynaklar, akademik benlik algısı ile amaç varlığı arasında pozitif orta; amaç varlığı ile psikolojik sağlamlık, amaç varlığı ile bireysel kaynaklar, amaç varlığı ile aile ile ilişkiler, öğretmenlere yönelik tutum ile amaç varlığı arasında pozitif zayıf düzeyde korelasyon olduğu belirlenmiştir.

Psikolojik sağlamlık düzeyi ile okul tutum değerlendirme düzeyi ile ilgili regresyon analizi sonuçları Tablo 7'de sunulmaktadır.

Tablo 7

Psikolojik Sağlamlığın Okul Tutum Değerlendirme Üzerine Etkisi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	ß	t	p	F	Model (p)	R^2
Okul Tutum Değerlendirme	Sabit	0,916	0,190	0,849	500,309	**0,000**	0,561
	Psikolojik Sağlamlık	0,750	22,368	**0,000**			
Okul Tutum Değerlendirme	Sabit	6,849	1,294	0,196	176,759	**0,000**	0,574
	Bireysel Kaynaklar	0,385	6,385	**0,000**			
	Aile ile İlişkiler	-0,008	-0,150	0,881			
	Bağlamsal Kaynaklar	0,421	6,892	**0,000**			

Lineer Regresyon Analizi

Tablo 7'deki sonuçlara göre psikolojik sağlamlığın okul tutum değerlendirme puanı tarafından anlamlı biçimde yordanıp yordanmadığına yönelik yapılan analiz anlamlı olduğu belirlenmiştir (F=500,309; p=0,000<0.05). Okul tutum değerlendirme puan düzeyindeki toplam değişim %56.1 oranında psikolojik sağlamlık ile açıklanmaktadır (R2=0,561). Psikolojik sağlamlık düzeyi, okul tutum değerlendirme düzeyi üzerinde pozitif yönde ve anlamlı bir etkiye sahiptir (ß=0,750). Psikolojik sağlamlık düzeyi okul tutum değerlendirme düzeyini anlamlı bir biçimde yordamaktadır.

Bireysel kaynaklar, aile ile ilişkiler, bağlamsal kaynaklar ile okul tutum değerlendirme arasındaki analiz sonucu anlamlı olduğu görülmektedir (F=176,759; p=0,000<0.05). Okul tutum değerlendirme düzeyindeki toplam değişim %57.4 oranında bireysel kaynaklar, aile ile ilişkiler, bağlamsal kaynaklar tarafından açıklanmaktadır (R2=0,574). Bireysel kaynaklar pozitif yönde ve anlamlı bir etkiye sahiptir (ß=0,385). Aile ile ilişkiler alt boyutu, okul tutum değerlendirme düzeyini anlamlı bir şekilde yordamamaktadır (p=0.881>0.05). Bağlamsal kaynaklar okul tutum değerlendirme düzeyi üzerinde pozitif yönde ve anlamlı bir etkiye sahiptir (ß=0,421).

Tartışma

Bu araştırmada ÖÖG tanısı olan çocukların psikolojik sağlamlık düzeyleri ve okula yönelik tutumları cinsiyet, yaş, akademik başarı ve SED gibi demografik değişkenlere belirlenmiş ve bu değişkenlerin birbiri ile ilişkili olup olmadıkları incelenmiştir. Araştırma bulguları izleyen kısımda daha önce yapılan çalışmaların bulguları çerçevesinde tartışılmıştır. Bulguların tartışılmasında, ÖÖG olan çocuklar ile yapılan çalışmalara öncelik verilmiştir. Fakat ÖÖG olan çocukların psikolojik sağlamlıklarıyla ilgili çalışmaların sınırlı olması nedeniyle, ÖÖG olan çocukların sosyal duygusal özelliklerini inceleyen ve ÖÖG olmayan çocuk/ergenlerle yürütülen çalışmalara da yer verilmiştir.

Araştırma bulguları incelendiğinde ÖÖG olan çocukların psikolojik sağlamlıklarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak faklılaştığı görülmektedir. Cinsiyet, psikolojik sağlamlık ile ilgili önemli bir faktör olarak görülmektedir (Oktan vd., 2014). Yapılan bu araştırmada erkek katılımcıların psikolojik sağlamlıkları, kız olanların psikolojik sağlamlıklarından yüksek olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgu daha önce yapılan araştırma bulgularıyla uyumludur (Arslan, 2015b; Bahadır, 2009; Boyraz ve Sayger, 2011; Bulut, 2016; Dayıoğlu, 2008; Kurt-Ulucan, 2013; Yılmaz-Irmak, 2011). Bazı çalışmalar ise kızların psikolojik sağlamlıklarının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir (Kabasakal ve Arslan, 2014; Oktan vd., 2014; Turgut, 2015). Psikolojik sağlamlığın cinsiyete göre farklılaşmadığını gösteren çalışmalarda bulunmaktadır (Atik, 2013; Aydın, 2010; Tanyeri, 2016; Terzi, 2008b; Topbay 2016).

Akademik başarı değişkenine göre incelendiğinde ise psikolojik saplamlığın akademik başarıya göre anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmiştir. Iwaniec (2006) bireylerin psikolojik sağlamlıklarını arttıran faktörlerden birisinin akademik başarı olduğunu belirtmektedir. Daha önce yapılan araştırmaların bulgularıda bunu desteklemektedir. Psikolojik sağlamlık yaş demografik değişkenine göre incelendiğinde ise anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Benzer şekilde bireysel kaynaklar, aile ile ilişkiler ve bağlamsal kaynaklar alt boyutlarına görede anlamlı farklılık göstermemektedir. Daha önce yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Howell vd., 2010; İnan 2015; Sağlam, 2012). Bununla birlikte ise Arslan (2015c) yapmış olduğu araştırmasında yaş ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu, ergenlik dönemindeki bireylerin ergenlik öncesi ve sonrasındaki bireylere göre daha düşük psikolojik sağlamlık düzeylerine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Psikolojik sağlamlık katılımcıların anne-babaları ile aynı evi paylaşması durumuna göre incelendiğinde anlamlı farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Anne-babası ile aynı evde yaşayan ÖÖG olan çocukların psikolojik saplamlıklarının daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bireyin anne ve babası ile yakın ilişki kurması, ve destekleyici bir aile ortamında yaşaması psikolojik sağlamlığın ailesel koruyucu faktörleri arasında yer almaktadır (Karaırmak, 2006). Ebeveynlerin boşanması veya ebeveynin ölümü sonucu tek ebeveynle yaşamanın psikolojik sağlamlığın risk faktörleri arasında olduğu ifade edilmektedir (Er, 2009; Özcan, 2005). Daha önce yapılan çalışmalar anne-babasından herhangi biri hayatta olmayan ya da anne-babası boşanmış olanların psikolojik sağlamlıkları anne ve babası ile birlikte yaşayan bireylerden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Özcan, 2005; Sağlam, 2012). Turgut (2015) tarafından yapılan bir çalışmada anne ve babasıyla birlikte yaşayan çocukların, psikolojik sağlamlıkları ayrı ya da başkalarıyla yaşayan çocuklara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Psikolojik sağlamlık düzeyi sosyo-ekonomik düzeye göre incelendiğinde yalnızca aile ile ilişkiler alt boyutunda anlamlı farklılık görülmektedir. Üst ve orta sosyoekenomik grupta olanların aile ile ilişkiler puanları alt sosyoekenomik grupta olanların aile ile ilişkiler puanlarından yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Psikolojik sağlamlık toplam puanı ve diğer alt boyutlarında anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Yapılan bazı psikolojik sağlamlık araştırmalarında (Masten, 2001; Rutter, 1999; Schoon vd., 2004) düşük SED'in çocukların psikolojik sağlamlıkları için önemli bir risk oluşturduğu belirtilmektedir. Ergün-Başak (2012) düşük SED'ten gelen üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmada öz duyarlık ve sosyal bağlılığın, iyimserlik üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu ve dolayısıyla psikolojik sağlamlık üzerinde de dolaylı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Özcan (2005) yapmış olduğu

araştırmasında, düşük SED ile ergenlerin psikolojik sağlamlıkları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlardan farklı olarak ailenin yüksek SED'e sahip oluşunun bireyin sosyal ve duygusal gelişiminde önemli bir etken olmadığını belirten çalışmalar da mevcuttur (Atik, 2013; Fraser ve Terzian, 2005). Öz ve Bahadır-Yılmaz, (2009) düşük SED'in psikolojik sağlamlık için çevresel bir risk faktörü olduğunu ifade etmiştir. Yüksek SED'e sahip bireylerin, istek ve ihtiyaçlarını daha kolay bir şekilde yerine getirebilecekleri düşündürmektedir. Düşük SED'e sahip bireylerin, ailelerinde yaşanan ekonomik sıkıntılardan etkilenme durumları onların psikolojik sağlamlıklarını da olumsuz olarak etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma bulguları incelendiğinde ÖÖG olan çocukların okula yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak faklılaştığı görülmektedir. Bulgular erkeklerin okul tutum değerlendirme puanlarının, kızların okul tutum değerlendirme puanlarından yüksek olduğunu göstermektedir. Dönmez (2018) çalışmasında benzer şekilde erkeklerin okula bağlılık puanlarının kızlara göre daha düşük olduğunu bulmuştur.

Okula yönelik tutum akademik başarıya göre incelendiğinde yalnızca motivasyon/öz düzenleme alt boyutu puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmektedir. Alanyazında kızların erkeklere oranla yüksek düzeyde okul kaygısı yaşadıkları belirtilmektedir ve bunun nedeni olarak akademik başarı durumu işaret edilmektedir (Cole vd., 2009). Bireyin okula ilişkin tutumları başarılarını etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır (Erkman vd., 2010). Okula yönelik olumsuz duyguları olan bir öğrencinin akademik başarısı ile okula yönelik olumlu tutumu olan, okulunu seven bir öğrencinin okul içerisindeki akademik başarısı ve performansı birbirinden farklı olacağı belirtilmektedir (Alıcı, 2013). Özgök ve Sarı (2016) tarafından yapılan bir çalışmada okul aidiyeti ile akademik başarının ilişkili olduğu ve akademik başarı arttıkça okul aidiyetinin de arttığı sonucu bulunmuştur.

Okul tutum değerlendirme puanı sosyo-ekonomik düzey değişkenine göre incelendiğinde yalnızca amaç varlığı değişkeninde anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Amaç varlığı alt boyutunda yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerden gelen ÖÖG olan çocukların puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgudan yola çıkarak SED'in okula yönelik tutumu etkilediği söylenebilir. Arslan (2015b) çalışmasında düşük SED olan aileden gelen ergenlerin okul terki gibi riskli davranışlara eğilimlerinin fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Son olarak ÖÖG olan çocuklarda psikolojik sağlamlık ile okula yönelik tutum arasındaki ilişkiler incelendiğinde psikolojik sağlamlık değişkeni ile okul tutum değerlendirme değişkeninin tüm alt boyutlarda anlamlı olarak ilişkili değişkenler olduğu belirlenmiştir. Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre ise psikolojik sağlamlık okul tutum değerlendirme düzeyini %56.1 oranında açıklanmaktadır. Bu durum ÖÖG olan çocukların okula yönelik tutumlarının açıklanmasında psikolojik sağlamlığın önemli bir güce sahip olduğunu göstermektedir. Psikolojik sağlamlığın bireysel kaynaklar alt boyutu okula yönelik tutum düzeyini güçlü bir biçimde açıklamaktadır. Aile ile ilişkiler alt boyutu ise okula yönelik tutum düzeyini yordamamaktadır. Bağlamsal kaynaklar alt boyutu ise okula yönelik tutum düzeyini anlamlı bir biçimde yordamaktadır. Psikolojik sağlamlığa yönelik olumlu sonuçlardan birisi de okula bağlılıktır. Okula bağlılık, bireyin okul ortamına, okulun önemine ve okulda bulunan kişilere ilişkin algı ve tutumlarını içeren bir kavramdır (Arslan, 2015c). Çocukların okula bağlılığı, psikolojik sağlamlıklarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu

sonucuna ulaşılmıştır (Turgut, 2015). Okula yönelik tutumlar, öğrencilerin okul ortamında yaşadıkları çeşitli deneyimleri ve düşüncelerini kapsamaktadır (Sarı ve Cenkseven, 2008).

Bu araştırmanın bulguları değerlendirilirken bazı sınırlılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlardan birisi çalışmanın araştırma grubunun, Kayseri ilindeki 7-16 yaş aralığındaki ÖÖG olan 392 birey ile sınırlandırılmış olmasıdır. Araştırma sonuçlarının genellenebilmesi için ÖÖG tanılı farklı illerde ve kademelerde öğrenim gören daha büyük öğrenci grupları ile benzer araştırmaların yürütülmesi önerilmektedir. Ek olarak araştırmada belirlenen psikolojik sağlamlık düzeyi, "Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği"nin ölçtüğü niteliklerle; okula yönelik tutumları ise "Okul Tutum Değerlendirme Ölçeği"nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır. Ayrıca ÖÖG olan çocukların kendilerini algılama ve ifade etme güçlükleri ve test alma tutumları da bu çalışmanın diğer sınırlılıkları arasında yer almaktadır.

Araştırma bulgularına göre, ÖÖG olan çocukların psikolojik sağlamlıkları düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre, psikolojik sağlamlığın geliştirilmesine yönelik erken müdahale çalışmalarının planlanıp, uygulamaya konulmasının ÖÖG olan bireylerin psikolojik sağlamlığının güçlendirilmesine olumlu yönde katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Psikolojik sağlamlıklarının artmasının bu çocukların okula yönelik daha olumlu tutumlar geliştirmesine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Psikolojik sağlamlığın arttırılması ve okula yönelik geliştirilen olumlu tutumlar ÖÖG olan çocukların yaşadıkları akademik güçlüklerin giderilmesinde kritik rol oynayacaktır.

Kaynakça

Akkuş-Özdemir, F. (2018). *Özgül öğrenme bozukluğu olan çocuklarda duygu tanıma ve duygusal zekânın değerlendirilmesi, bilişsel çarpıtmalar, kaygı ve depresyon düzeyleri ile ilişkisi*. Tıpta Uzmanlık Tezi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi. Ankara.

Alıcı, D. (2013*). Okula yönelik tutum ölçeği'nin geliştirilmesi: Güvenirlik ve geçerlik çalışması*. Eğitim ve Bilim, 38(168), 319-331.

Amerikan Psikiyatri Birliği, (APA) (2013). *Psikiyatride hastalıkların tanımlandırılması ve sınıflandırılması el kitabı (DSM-V-TR).* Ankara: Hekimler Yayınbirliği.

Anğay Ş. (2016). *Özel öğrenme güçlüğü tanısı almış ve almamış ilkokul 2.sınıf öğrencilerinin sosyal-duygusal uyum düzeylerinin karşılaştırılması.* Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.

Arslan, G. (2015a). *Ergenlerde psikolojik sağlamlık: Bireysel koruyucu faktörlerin rolü.* Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5 (44), 149-158

Arslan, G. (2015b). *Çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeğinin (ÇGPSÖ-12) psikometrik özellikleri: Geçerlik ve güvenirlik çalışması.* Ege Eğitim Dergisi, 16(1), 1-12.

Arslan, G. (2015c). *Ergenlikte algılanan duygusal istismar ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki.* Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Atik, E. L. (2013). *Liseli ergenlerde bağlanma stilleri ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkide öz-yansıtma ve içgörünün rolü.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul.

Aydın, B. (2010). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zeka ve umut düzeyleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Bahadır, E. (2009). *Sağlıkla ilgili fakültelerde eğitime başlayan öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeyleri.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: Ankara.

Balkıs, M., ve Arslan, G. (2016). *Okul Tutum Değerlendirme Ölçeğinin psikometrik özellikleri: Güvenirlik ve geçerlik çalışması.* Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1), 1-16.

Boyraz, G. ve Sayger, T. V. (2011). *Psychological Well-Being Among Fathers of Children With and Without Disabilities: The Role of Familiy Cohesion, Adaptability and Paternal Self-Efficacy.* American Journal of Meins Health, 5(4), 286-296.

Bulut, B. (2016). *Ergenlerin anksiyete, sosyal destek ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Cole, D. A., Jacquez, F. M., Truss A. E., Pineda A. G. ve Weilauf A. S. (2009) *Gender differences in the longitudinal structure of cognitive diatheses for depression in children and adolescents.* J Clin Psychol, 65, 1312-1326.

Dayıoğlu, B. (2008*). Üniversite giriş sınavlarına hazırlanan adaylarda psikolojik sağlamlık: öğrenilmiş güçlülük, algılanan sosyal destek ve cinsiyetin rolü.* Yüksek Lisans Tezi.

Değirmenci, G. Y. (2022). *Sosyal beceri eğitimi programının öğrenme güçlüğü olan çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkililiğinin incelenmesi.* Yayınlanmamış Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi.

Demir, B. (2005). *Okulöncesi ve ilköğretim birinci sınıfa devam eden öğrencilerde özel öğrenme güçlüğünün belirlenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.

Demircioğlu, H., ve Yoldaş, C. (2019). *Çocukluk ve ergenlik döneminde psikososyal risk faktörleri ve koruyucu unsurlar.* Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi, 18(1), 40-48.

Dönmez, Ş. (2018). *Ortaokul öğrencilerinde okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısının incelenmesi.* Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 9(2), 1-17.

Er, G. (2009). *Ailesi parçalanmış olan ilköğretim ikinci kademe oğrencilerini akademik sağlamlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre yordanması.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Erden, G., Kurdoğlu, F., ve Uslu, R. (2002). *ilköğretim okullarına devam eden türk çocuklarının sınıf düzeylerine göre okuma hızı ve yazım hatalarının geliştirilmesi.* Türk Psikiyatri Dergisi, 13 (1), 5-13.

Ergün-Başak, B. (2012). *Düşük gelirli ailelerden gelen üniversite öğrencilerinin öz duyarlık, sosyal bağlılık ve iyimserlik ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Erkman, F., Caner, A., Sart, Z.H., Börkan, B. ve Şahan, K. (2010). *Influence Of Perceived Teacher Acceptance, Self-Concept, And School Attitude on Academic Achievement of School-Age Children in Turkey*. Cross-Cultural Research, 44(3), 295-309.

Fraser, M. W. ve Terzian, M. A. (2005). *Risk and resilience in child development: Principles and strategies of practice. G.P. Mallon ve P. M. Hess (Ed.).* Child Welfare for the Twenty-First Century: A Handbook of Practices, Policies and Programs (s.55-71). N.Y.: Columbia University Press.

George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update* (10a ed.) Boston: Pearson.

Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri.* Seçkin Yayıncılık. Iacobucci, D. (2010). Structural equations modeling: Fit indices, sample size, and advanced topics. Journal of consumer psychology, 20(1): 90-98.

Gürgan, U. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkisi.* Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Howell, K. H., Graham-Bermann, S. A., Czyz, E. ve Lilly, M. (2010). *Assessing Resilience in Preschool Children Exposed to Intimate Partner Violence.* Violence and Victims, 25 (2), 150-164.

Iwaniec, D. (2006). *The emotionally abused and neglected child: Identification, assessment and ınterventıon a practice handbook.* England: JohnWileyveSon, Ltd.

İnan, E. (2015). *Travma, bağlanma, ruhsal dayanıklılık kavramları ve bu kavramların arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi.* Uzmanlık Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

Kabasakal, Z. ve Arslan, G. (2014). *Ergenlikte görülen anti-sosyal davranışlar, psikolojik sağlamlık ve aile sorunları arasındaki ilişki.* Uluslararası Hakemli Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi, 2 (3), 76-90.

Karaırmak, Ö. (2006). *Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler.* Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(26), 129-142.

Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi.* (26.baskı). Ankara Nobel Yayınevi.

Kurt-Ulucan, T. (2013). *Ebeveynleri boşanmış ergenlerin yılmazlık, benlik saygısı, başa çıkma ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi: Yılmazlığın aracı rolü* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara

Ladd, G. W., Kochenderfer, B. J. ve Coleman, C. (1997). *Classroom peer acceptance, friendship, and victimization: Distinct relational systems that contribute uniquely to children's school adjustment?.* Child Development, 68(6), 1181- 1197.

Liebenberg, L., Ungar, M. ve Van de Vijver, F. R. R. (2012). *Validation of the Child and Youth Resilience Measure-28 (CYRM-28) among canadian youth with complex needs.* Research on Social Work Practice, 22(2), 219-226.

Margalit, M. (2004). *Second-generation research on resilience: social-emotional aspects of children with learning disabilities.* Learning Disabilities Research & Practice, 19(1), 45-48.

Masten, A. S. (2001). *Ordinary magic: Resilience processes in development.* American psychologist, 56(3), 227-238.

McCoach, D. B. (2002). *A validation study of the school attitude assessment survey.* Measurement and Evaluation in Counseling and Development, 35(2), 66-77.

Melekoğlu, M. A. ve Yıldız, G. (2021). *Özel öğrenme güçlüğü olan bireyler: Ailele için rehber kitapçık.*

Milli Eğitim Bakanlığı, (MEB)., (2000). *Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.* Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Milli Eğitim Bakanlığı, (MEB)., (2021). *Özel öğrenme güçlüğü olan bireyler: Aileler için rehber kitapçık.* https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_02/04102620_OYRENME_GUCLUYU_OLAN_BYREYLER__TR.pdf sayfasından erişilmiştir.

Oktan, V., Odacı, H., ve Çelik, Ç. B. (2014). *Psikolojik doğum sırasının psikolojik sağlamlığın yordanmasındaki rolünün incelenmesi.* Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.

Öz, P. D. F. ve Yılmaz, U. H. E. B. (2009). *Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik sağlamlık,* Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi, 16 (3), 82-89.

Özcan, B. (2005). *Anne-babaları boşanmış ve anne-babaları birlikte olan lise öğrencilerinin yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler açısından karşılaştırılması.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özdemir, S., Sezgin, F., Şirin, H., Karip, E. ve Erkan, S. (2010). *İlköğretim okulu öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi.* Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 38, 213- 224.

Özen, K. (2015). *Özel öğrenme güçlüğü tanısı almış 7-9 yaş çocukların geliştirdikleri zihin kuramı yeteneklerinin sağlıklı gelişim gösteren grup ile karşılaştırılması*. Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, Uluslararası Katılımlı 3.Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongre Kitabı.

Özgök, A. ve Sarı, M. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin okula aidiyet duygusu ve arkadaş bağlılık düzeyi.* Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(3), 71-86.

Rakap, S. ve Kalkan, S. (Çev. Eds.). (2017). *Özel gereksinimli çocukların eğitimi.* Ankara: Nobel Yayincilik. [Original work: Kirk, S., Gallagher, J., & Coleman, M. R. (2015). Educating exceptional children (14th ed.). New York, NY: Cengage Learning]

Rose, C. A., Espelage, D. L., Monda-Amaya, L. E., Shogren, K. A. ve Aragon, S. R. (2015). *Bullying and middle school students with and without specific learning disabilities: An examination of social-ecological predictors*. Journal of learning disabilities, 48(3), 239-254.

Rutter, M. (1999). *Resilience concepts and findings: implications for family therapy.* Journal of family therapy, 21(2), 119-144.

Sağlam, H. (2012). *Lösemi tanısıyla izlenen 15-18 yaş grubu adölesanların psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Sarı, M. ve Cenkseven, F., (2008). *İlköğretim Öğrencilerinde Okul Yaşam Kalitesi ve Benlik Kavramı.* Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 5(2).

Sayan, İ. (2020). *Özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerden alt islatma problem yaşayan ve yaşamayanların okula uyum sorununun incelenmesi.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Schoon, I., Parsons, S. ve Sacker, A. (2004). *Socioeconomic adversity, educational resilience, and subsequent levels of adult adaptation.* Journal of Adolescent Research, 19(4), 383-404.

Şengün, G. (2021). *Özel Öğrenme Güçlüğü Aile Rehberi.* (Ed.) Öğülmüş, K. Ankara, Nobel Yayıncılık, 1. Baskı.

Tabachnick ve Fidell, 2013 B.G. Tabachnick, L.S. Fidell *Using Multivariate Statistics* (sixth ed.) Pearson, Boston (2013).

Tanrıverdi, A. (2023). *Özgül öğrenme güçlüğü olan çocuklarda ebeveyn tutumlarının incelenmesi.* Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal, (46), 138-154.

Tanyeri, E. (2016). *23 yaş ve üzeri heteroseksüel ve homoseksüel bireylerin erken dönem uyumsuz şemalarının ilişkilerde yükleme tarzları ve psikolojik sağlamlık üzerine etkisi.* Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Terzi, Ş. (2008). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki.* Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi , 3 (29) , 1-11.

Topbay, Y. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve aile işlevleri açısından incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Turgut, Ö. (2015). *Ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin, önemli yaşam olayları, algılanan sosyal destek ve okul bağlılığı açısından incelenmesi.* Yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi.

Vandell, D. L., Nenide, L. ve Van Winkle, S. J. (2006). *Peer Relationships in Early Childhood.*

Wong, B. (2004). *Learning about learning disabilities.* Elsevier Academic Press.

Wong, B., Graham, L., Hoskyn, M. ve Berman, J. (2008). *The ABCs of Learning Disabilities.*

Yılmaz-Irmak, T. (2011). *Fiziksel istismara uğrayan ergenlerde dayanıklılığın incelenmesi*, Ege Eğitim Dergisi, 12(2), 1-21.